

**Unios notatserie
nr. 1/2019**

Unios innspill til
regjeringen Solberg
i forkant av
2020-budsjettet

Brev til finansminister Siv Jensen

22. februar 2019

<u>Innhold</u>	<u>Side</u>
Norsk økonomi	4
ABE-reformen	6
Fagforeningsfradraget og det organiserte arbeidsliv	7
Kommuneøkonomien	7
Helse og omsorg	9
Livslang læring	11
Barnehagene	12
Grunnskole og videregående utdanning	12
Høyere utdanning og forskning	14
Studentvelferd	15
Politi	16
Den norske kirke	16

Unios notatserie på www.unio.no (utdrag)

- Nr 5 2009 Offentlig tjenestepensjon – om meklingsresultatet 2009
- Nr 2 2010 Ny pensjonistbeskatning – kommentarer til regjeringens forslag
- Nr 3 2010 Skattlegging av pensjonsinntekt – Unios høringssvar
- Nr 6 2010 Kombinasjon arbeid og pensjon
- Nr 1 2011 Brutto er best
- Nr 5 2011 Uførepensjon og skatt
- Nr 7 2011 Kunnskapskommunen
- Nr 1 2012 På arbeidsgivers nåde – privat tjenestepensjon
- Nr 2 2012 Er forskning arbeid?
- Nr 5 2012 Hybriden – tjenestepensjon à la carte
- Nr 6 2012 Frontfagsmodellen – modell under press
- Nr 7 2012 Hybriden – Unios høringssvar
- Nr 1 2013 Yngre årskull og offentlig tjenestepensjon
- Nr 4 2013 Unios hovedkrav og forventninger til en ny regjering
- Nr 5 2013 Ny uførepensjon i offentlig tjenestepensjon fra 2015
- Nr 6 2013 Ny uførepensjon i privat tjenestepensjon fra 2015
- Nr 4 2014 Handelsavtaler og handel med tjenester
- Nr 6 2014 Offentlig tjenestepensjon målt mot andre tjenestepensjonsordninger
- Nr 5 2015 Produktivitet – Unios kommentarer til Produktivitetskomisjonens innstilling
- Nr 2 2016 Produktivitet II – Unios kommentarer til Produktivitetskomisjonens andre innstilling
- Nr 3 2016 Hvor høy avkastning bør det forutsettes for innskuddspensjon?
- Nr 7 2016 Innskuddspensjon – arbeidsgivers drøm
- Nr 8 2016 Cappelen-utvalget
- Nr 2 2018 Trygdeoppjøret 2018
- Nr 1 2019 Unios innspill til regjeringen Solberg i forkant av statsbudsjettet for 2020

Unios notatserie gir bakgrunn og kommentarer til aktuelle faglige og politiske spørsmål. Her trykker vi også Unios syn i viktige høringssaker og våre innspill i forbindelse med statsbudsjett mv.

Unios 10 satsinger/krav

1. Unio krever at ABE-reformen avvikles fra 2020.
2. Unio krever at fagforeningsfradraget reelt sett økes til 2013-nivå.
3. Unio krever at konverteringsordningen for studielån ikke straffer de som bytter studier.
4. Unio krever at kommunesektorens frie inntekter i 2020 økes med 3 mrd. kroner ut over demografisk utgiftsvekst, pensjonsutgifter mv. Utdanning, helse og omsorg må prioriteres. Innkjøpsordningen for skolebibliotekene må utvides og antall lisenser for e-bøker økes.
5. Unio krever at Kompetanseløft 2020 følges opp av et Kompetanseløft 2025, for å sikre kompetansen innen helse og omsorg, habilitering og rehabilitering og teknologi. Et tverrfaglig tilskudd på 500 mill. kroner skal sette kommunene i stand til å følge lovkravet til kompetanse. En ny og reell opptrappingsplan for habilitering og rehabilitering må på plass fra 2020.
6. Unio krever at andelen barnehagelærere i barnehagene øker til 50 prosent innen 2020-21, 250 mill. kroner i 2020. Økte midler til etter- og videreutdanning av barnehagelærere.
7. Unio krever at minstenormen for lærertetthet fullfinansieres, og at overføringen av øremerkede midler til rammetilskudd gjøres over 5 år for å sikre at alle kommuner kan videreføre minstenormen. Veiledningsordningen for nyutdannede lærere må styrkes med 100 mill. kroner.
8. Unio krever at basisbevilgningene i UH-sektoren styrkes med 300 mill. kroner til undervisningskvalitet og UH-pedagogiske tilbud. Videre må midler til utviklingsavtaler og instituttens basisbevilgninger økes.
9. Unio krever 500 mill. kroner for å nå målet om 2 politi per 1000 innbyggere, samt styrke etterforskerløftet med 200 mill. kroner.
10. Unio krever at tilskuddet til Den norske kirke reelt opprettholdes på dagens nivå, og en styrking av rekrutteringsarbeidet for å sikre en landsdekkende folkekirke og et forsvarlig arbeidsmiljø.

22.2.2019

Unios innspill til regjeringen Solberg i forkant av statsbudsjettet for 2020

Unio krever en sterkere satsing på utdanning, forskning, kompetanse, helse og sikkerhet i statsbudsjettet for 2020. Bruk pengene på tjenester folk etterspør, ikke skattelettelser til de som har mest fra før. Kommuneøkonomien må styrkes betydelig i 2020. Vi trenger flere lærere i barnehager og skole, vi trenger flere ansatte helsearbeidere og et kompetanseløft på helse- og omsorgsområdet. Regjeringens såkalte avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform (ABE-reformen) har for lengst sluttet å virke, den rammer kvalitet og utdanning, den går ut over tjenester og førstelinje, og gjør arbeidssituasjonen vanskeligere for mange offentlig ansatte. ABE-reformen må avvikles. Unio krever økt fagforeningsfradrag og en styrking av det organiserte arbeidslivet. Det er nødvendig å være kompromissløs i kampen for å bevare og utvikle den norske arbeidslivsmodellen. Regjeringen taler her med to tunger, når den velger å bruke regjeringsplattformen til å anerkjenne alle som velger å ikke være fagorganisert. Dette er et dårlig signal til de organisasjonene på begge sider i arbeidslivet som jobber for et organisert arbeidsliv og et godt partssamarbeid.

Norsk økonomi

Norsk økonomi er inne i en moderat konjunkturoppgang. Den økonomiske veksten ligger svakt over trendvekst. Oppgangen er bred; privat forbruk, petroleumsinvesteringer, bedriftsinvesteringer og boligbygging antas å vokse mer i 2019 enn i 2018. Arbeidsledigheten går noe ned, men ser ut til å feste seg på et høyt nivå til å være i en oppgangskonjunktur.

Arbeidsledigheten sakte ned

Arbeidsledigheten målt ved SSBs Arbeidskraftundersøkelse har falt fra en topp på 5 pst. sommeren 2016 til 3,8 pst. i november 2018. Selv om sysselsettingen har økt med 60 000 personer i den samme perioden, har sysselsettingsandelen bare økt marginalt. 67,6 pst. av befolkningen i alderen 15–74 år er nå i arbeid. Nedgangen i arbeidsledigheten skyldes derfor i stor grad at folk har trukket seg ut av arbeidsstyrken. I samme periode har arbeidsstyrken bare økt med en tredel av økningen i befolkningen. Siden regjeringen Solberg overtok i 2013 har antall utenfor arbeidsstyrken økt med 115 000 personer.

Skattelette gir ikke sysselsettingsvekst

Innretningen av den økonomiske politikken, med betydelige skattelettelser over mange år, som i stor grad har rettet seg mot de som har mest fra før, har gitt en svakere sysselsettingsvekst enn om skattelettelsene i stedet hadde blitt brukt på å stimulere privat og offentlig aktivitet.

Regjeringen må bruke budsjettets utgiftsside til å stimulere aktivitet og omstilling. Kunnskap må settes i front for å skape nye jobbmuligheter, det må satses på kompetanse, utdanning og forskning som legger grunnlag for nye, konkurransedyktige arbeidsplasser utenfor petroleumsklyngen. Skatte- og avgiftspolitikken og den statlige virkemiddelbruken må gjøre det mer lønnsomt å investere i grønne arbeidsplasser og klimavennlige løsninger.

Forsiktig med renta

Pengepolitikken, finanspolitikken og inntektspolitikken bidro positivt til å holde aktiviteten oppe etter oljeprisfallet. Moderate oppgjør har bidratt til bedriftenes overskudd. Svakere krone har lettet omstillingene i næringslivet og bedret konkurranseevnen for tradisjonell industri, sjømat og reiseliv. Svak økning i oljepengebruken framover styrker muligheten for at vi kan beholde mye av den bedrede konkurranseevnen som kronesvekkelsen har gitt. Det er viktig at renta ikke setter for raskt opp, både fordi husholdningene har meget høy gjeld og for å hindre en kronestyrking som vil svekke konkurranseevnen til norsk næringsliv.

Rom for reallønnsvekst

Unio mener situasjonen i norsk økonomi nå tilsier at lønnsveksten kan økes. Moderat lønnsvekst i årene etter oljeprisfallet har gitt avgjørende bidrag til økt lønnsomhet og bedret konkurranseevne. Fjorårets overraskende høye økning i elprisene ga igjen et år med nær null i reallønnsvekst. Nå er det rom for at de ansatte får en mer rettferdig del av verdiskapingen.

Reell vekst for pensjonistene

Unio krever at regjeringen følger Stortingets intensjon, og regulerer løpende pensjoner med gjennomsnittet av lønns- og prisvekst. Dagens reguleringsregime med «fradrag på 0,75 prosent» har gitt realinntektsnedgang for pensjonistene hvert år siden 2015, og kan ende med reell nedgang også i 2019 om lønnsstakerne ikke får tilstrekkelig høy reallønnsvekst i oppgjøret.

Rettferdig omstilling

I flere år har de som ligger nederst i inntektsfordelingen hatt svakest inntektsvekst. Den økonomiske politikken må ta høyde for at omstilling og teknologiske skift kan gi økt arbeidsledighet og økt inntektsulikhet. Politikken må derfor ligge i front og omfordele slik at alle får ta del i de teknologiske framskrittene. Skattesystemet må brukes slik at vinnerne yter mer i en modell som løfter kompetansen for alle.

Regjeringen må komme med nye tiltak for inkludering og sysselsetting. Tiltakene rettet mot de mange langtidsledige og mot arbeidsledig ungdom må styrkes. Regjeringens ambisjoner om å få funksjonshemmede, utsatte innvandrergupper og unge mennesker som ikke har fullført en utdanning inn i arbeidslivet er bra, men en «inkluderingsdugnad» må følges opp

med konkrete virkemidler og satsinger i budsjettet. Arbeidsmarkedstiltakene er i dag langt fra tilstrekkelig dimensjonert for å hjelpe og kvalifisere utsatte grupper til arbeid.

Konkurranseutsetting svekker tjenestekvaliteten

Den nye regjeringsplattformen tar til orde for mer bruk av konkurranseutsetting, «fritt brukervalg» og tiltak for å sikre såkalte «like konkurransevilkår» mellom offentlig og privat sektor. Flere av områdene regjeringen vil åpne for private aktører er lite egnet for konkurranse. Offentlige midler til private aktører som leverer velferdstjenester, og egenbetaling fra brukere av slike tjenester, skal gå til velferd og ikke til store utbytter til kommersielle eiere som vi f.eks. har sett i barnehagesektoren. Både drifts- og investeringstilskudd må omfattes av strengere regler.

Vern om arbeidstidsbestemmelsene

Unio vil motsette seg endringer i arbeidsmiljøloven som svekker arbeidstakervernet. Den nye regjeringsplattformen tar til orde for å følge opp anbefalingene fra Arbeidstidsutvalget om å styrke arbeidsgivers styringsrett over arbeidstid. Vi vil gå imot slike endringer.

Norske sjøfolk

Norge er en sjøfartsnasjon med lange tradisjoner. Næringen leverer tjenester innen alle områder i den maritime klyngen og skaper arbeidsplasser langs hele kysten. Den maritime klyngen er avhengig av den erfaringsbaserte kompetansen til norske sjøfolk hvis den skal beholde sin verdensledende posisjon som utvikler av innovative løsninger innenfor maritim teknologi og miljøvennlige transportløsninger.

Norske sjøfolk erstattes i økende grad av billig utenlandsk arbeidskraft. Norske lønns- og arbeidsvilkår skal gjelde på norsk sokkel og i norske farvann enten aktiviteten er knyttet til olje- og gassnæringen, maritim næring eller sjømatnæringene. Det vil sikre like konkurransevilkår, slik at norske sjøfolk kan konkurrere om arbeidsplassene.

Unio krever at taket på nettolønnsordningen fjernes, og at omfanget økes.

De maritime utdanningene må styrkes, og studentene må sikres jobbmuligheter på norsk kjøp. Arbeidet med å få mer gods fra vei til bane og sjø må fortsette, og gå raskere enn hittil.

ABE-reformen

Kuttene i regjeringens såkalte avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform har for lengst sluttet å være effektive: De går ut over kvalitet og utdanning, de går ut over tjenester og førstelinje, og gjør arbeidssituasjonen vanskeligere for mange offentlig ansatte. F.eks. har saksbehandlingstiden i NAV økt. Jo flere år ABE-reformen får virke, jo mer vilkårlige blir utslagene. Fra 2015–19 blir de akkumulerte kuttene 10,3 mrd. kroner. Det tilsvarer lønnskostnadene til om lag 13 000 årsverk.

ABE-reformen er et godt eksempel på politisk ansvarsfraskrivelse. Regjeringen må ta sitt ansvar og si klart fra om hvilke oppgaver som skal ha mer eller mindre ressurser. Effektiviserings- og produktivitetsarbeidet i offentlig sektor er viktig, men det må

gjennomføres i samarbeid med de ansatte, og bygge på tillit og trygghet. Nå rammes store og viktige etater og sektorer av betydelige kutt som må tas ut i færre ansatte.

Det er svært bekymringsfullt at innsatsen mot arbeidslivskriminalitet svekkes når Arbeidstilsynet, NAV og Skatteetaten opplever reelle kutt i hundremillionersklassen som følge av ABE-reformen.

I universitets- og høyskolesektoren rapporterer de vitenskapelige ansatte om dårligere støttestrukturer for forskning og undervisning de siste årene (APIKS-undersøkelsen 2018). Her vokser virksomhetenes budsjetter nå kun som følge av eksternt finansierte prosjekter, merproduksjon og øremerkede midler. Ytterligere kutt vil gjøre det enda vanskeligere å virkeliggjøre ambisjonene for kultur, forskning og høyere utdanning som følger av blant annet Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning, Arkivmeldingen, Kvalitetsmeldingen, Humaniora-meldingen, Kulturmeldingen og Digitaliseringsstrategien.

Unio mener at ABE-reformen må avsluttes, og foreslår en forskningsbasert evaluering av reformens konsekvenser for kvalitet og effektivitet i offentlig sektor. Dette som grunnlag for en mer målrettet prioritering av offentlige midler som tar hensyn til den faktiske budsjett situasjonen i de enkelte virksomhetene.

Fagforeningsfradraget og det organiserte arbeidsliv

Fagforeningsfradraget har stått stille siden 2013, og i den nye regjeringserklæringen fryses fradraget fram til 2021. Realverdien av fradraget er mao. allerede betydelig svekket, og vil svekkes ytterligere, mens arbeidsgiverne i hele denne perioden har hatt glede av et fradrag som øker i takt med lønnsveksten. Forskning viser at fagforeningsfradraget, gjennom økt andel fagorganiserte, bidrar til å øke produktiviteten i virksomhetene. En oppjustering av fagforeningsfradraget må ta høyde for at det skal utgjøre minst like mye som i 2013. Unio krever at fradraget i 2020 økes til 5000 kroner, noe som vil koste om lag 270 mill. kroner.

Unio mener at alle må ta ansvar for at vi har et organisert arbeidsliv og et godt partssamarbeid. Regjeringen snakker med to tunger og forstår ikke alvoret i betydningen av et organisert arbeidsliv, når den nye regjeringsplattformen gjentar budskapet om å «anerkjenne at mange arbeidstakere velger å være uorganiserte». Unio mener at alle parter må ta ansvar for å få opp organisasjonsgraden, støtte opp om hovedorganisasjonene i arbeidslivet både på arbeidsgiver- og arbeidstakersiden, og at lønns- og arbeidsforhold skal følge norske tariffavtaler som bygger på kollektive forhandlinger og i hovedsak på sentral lønnsdannelse. Det er den eneste måten å bekjempe sosial dumping og arbeidslivskriminalitet, som undergraver den norske arbeidslivsmodellen.

Kommuneøkonomien

Kommunesektoren har fått engangsinntekter i milliardklassen de fire siste årene. Disse er knyttet til store engangsinntekter ifb. tilpasning til økt utbytteskatt og oppdrettskonsesjoner. Regjeringen kan derfor vise til «god» økonomi for kommunesektoren. Engangsinntekter er imidlertid ikke noe å basere varig drift av tjenestetilbudet på. Da trengs varige økninger i driftsmidlene, og disse må minst holde følge med befolkningsveksten mv., hvis kommunene

skal kunne klare å tilby like gode tjenester til en voksende befolkning. Engangsinntekter bør brukes på å nedbetale en stadig høyere kommunegjeld. Derfor må de frie inntektene økes om kommunesektoren skal klare å opprettholde og bedre tilbudet på kjerneområdene utdanning, helse og omsorg.

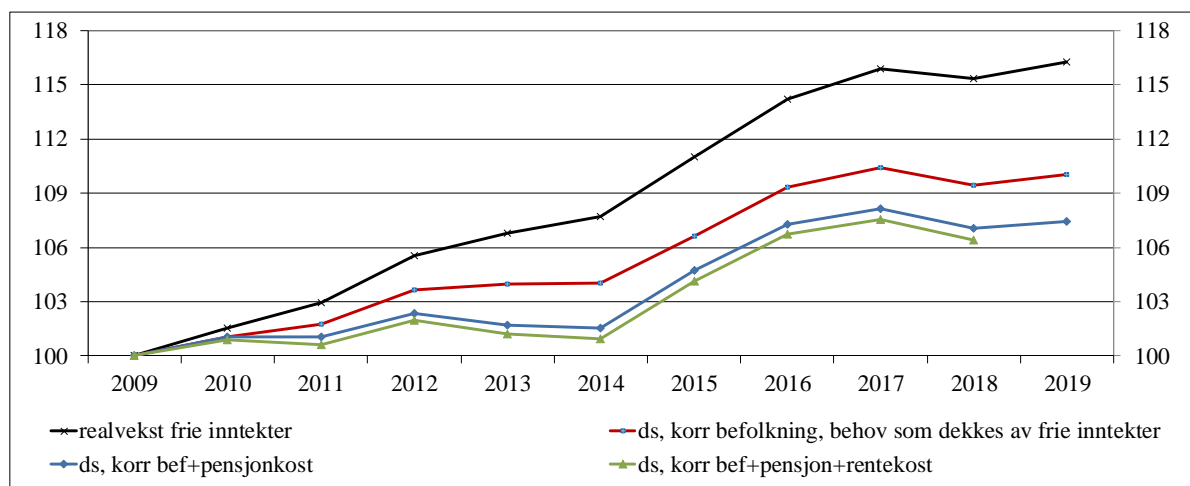
Figur 1 viser utviklingen i frie inntekter siden 2009. Her er det korrigert for at det blir flere eldre, flere elever i skolen, økte pensjonsutgifter og økte renteutgifter. Figuren korrigerer derimot ikke for økte utgifter utenom kjerneområdene, som ofte følger av regjeringens egne prioriteringer i kommuneopplegget, slik som ekstraordinært vedlikehold av veier eller underfinansierte reformer og bemanningsnormer (barnehage- og lærernorm), underfinansierte opptrappingsplaner (rus) og tilskuddsordninger (ressurskrevende tjenester) mv.

Den reelt sett svakere kommuneøkonomien kan illustreres med kommuneopplegget for 2019, der regjeringen i statsbudsjettet sier at de frie inntektene øker med 2,6 mrd. kroner. Justert for befolkningsvekst og regjeringens egne prioriteringer utenom kjerneområdene utdanning, helse og omsorg, reduseres derimot handlingsrommet så mye at samlet resultat blir en reduksjon på 0,5 mrd. kroner. Budsjettavtalen med KrF i november 2018 øker de frie inntektene, slik at opplegget samlet sett går i null.

Vi kan derfor forvente fortsatt stram kommuneøkonomi, og stor risiko for redusert omfang og kvalitet på de tjenester som finansieres av de frie inntektene i 2019.

Unio krever på denne bakgrunn en styrking av kommunesektorens frie inntekter i 2020 på minst 3 mrd. kroner, ut over det som følger av den demografiske behovsveksten, økningen i kommunesektorens pensjonskostnader mv.,. Våre prioriteringer innenfor utdanning, helse, omsorg mv. vises på de neste sidene.

Figur 1: Frie inntekter kommunesektoren*, korrigert for oppgaveendringer, 2009=100, faste 2018-priser

Kilde: Revidert nasjonalbudsjett 2018, kommuneproposisjoner og rapporter fra TBU for kommuneøkonomi
 *Det er ikke korrigert for prioriteringer innenfor de frie inntektene som ligger utenfor kjerneområdene utdanning, helse og omsorg, eller underfinansierte satsinger, se tekst.

Helsebiblioteket.no

Helsebiblioteket.no gir gratis tilgang til sentrale kunnskapsressurser for helsepersonell og studenter. I tillegg er mye av innholdet tilgjengelig for hele befolkningen. Tilbudet er med på å sikre et likeverdig tilbud over hele landet. Helsepersonell fra kommune- og spesialisthelsetjenesten er helt avhengige av tilgangen til den nyeste medisinske forskningen som Helsebiblioteket gir. Felleslisenser gir, i tillegg til likeverdig tilgang, også besparelse av kostnader i form av rabatter og enklere administrasjon. Årlige prisøkninger og betydelige valutasingninger, samt kutt i overføringer til Folkehelseinstituttet i forbindelse med ABE-reformen, har de siste årene medført betydelige kutt som nå må reverseres. Unio foreslår at Helsebiblioteket.no styrkes med 10 mill. kroner.

Skolebibliotek

Unio foreslår en utvidelse av innkjøpsordningen for litteratur, slik at den omfatter alle barn og unge i grunnskolen og den videregående skolen. Statistikk viser at hver elev i grunnskolen i gjennomsnitt kun har tilgang til 1 ny bok per år, i videregående 0,8 bøker. Unio foreslår i tillegg en utvidelse av antall lisenser for e-bøker, slik at flere barn og unge får mulighet til å lese digitalt. Unio foreslår at innkjøpsordningen og lisensordningen styrkes med 25 mill. kroner.

Etablering av 5-årig strategi for etter- og videreutdanning av bibliotekarer

For å nå de overordnede målsettinger med bibliotekjenesten, er det viktig at flest mulig bibliotekansatte får tilbud om kompetanseutvikling. Dette er tidligere understreket i både St.meld. nr. 23 (2008-2009) og Nasjonal bibliotekstrategi 2015-2018. Unio foreslår at det etableres en 5-årig strategi for etter- og videreutdanning av bibliotekarer i offentlig sektor, og at Nasjonalbiblioteket bevilges 3 mill. kroner i 2020 for å etablere strategien, i samarbeid med sentrale aktører på bibliotekfeltet. Deretter bevilges årlig 5 mill. kroner til etter- og videreutdanning. Prioriterte områder er lederutdanning, aktiv formidling, digitale tjenester og veiledning.

Helse og omsorg

Primærhelsetjenesten

Norge står overfor store utfordringer knyttet til den demografiske utviklingen i årene fremover. Med en voksende og aldrende befolkning, der stadig flere behandlingsløp flyttes ut av sykehusene, legges det et stadig sterkere press på kommunene. I Riksrevisjonens evaluering av Samhandlingsreformen fremkom det at reformen i liten grad har medført økt kapasitet i helse- og omsorgssektoren i kommunene.

Kompetanse

Riksrevisjonen viser også til at kompetansen på helse- og omsorgsområdet kun i begrenset grad er styrket i møte med flere og mer krevende pasienter. Unio mener derfor at Kompetanseløft 2020 må etterfølges av et nytt Kompetanseløft 2025 som sikrer økt kompetanse innen helse og omsorg, habilitering og rehabilitering, teknologi og mer helsefremmende og forebyggende tjenester

Kommunebudsjettet for 2019 er stramt, og gjør det vanskelig å oppfylle politiske lovnader om tjenesteutvikling i helse- og omsorgssektoren. Regjeringen venter at kommunene innenfor knappe rammer skal finansiere tre opptrappingsplaner: for barn og unge, for habilitering og rehabilitering, og innen rus. Videre skal Kompetanseløft 2020 gjennomføres og eldrereformen «Leve hele livet» realiseres. Samtidig er det innført en lærer- og barnehagenorm som krever store ressurser. Veksten i de frie inntektene til kommunene må økes vesentlig for å møte pasientenes behov og behovet for å utvikle helse- og omsorgstjenestene.

Unio krever en styrt satsning på å utvikle den kommunale helse- og omsorgstjenesten, både til de aller sykeste kronikerne og til en mer effektivt integrert og tverrfaglig primærhelsetjeneste, der helsefremmende og forebyggende tiltak og habilitering og rehabilitering skal prioriteres klarere enn det som gjøres i dag.

Unio mener at konkrete tiltak for å motvirke dagens og morgendagens mangel på helsepersonell må på plass. Utdanningskapasiteten må være tilpasset de demografiske endringene. Kvaliteten på utdanningen er viktig, herunder også den kliniske praksisen. Et viktig tiltak for å motvirke mangel på kompetent arbeidskraft er å tilby heltidsstillinger, samt sikre arbeidsvilkår som gjør at arbeidstakerne blir i yrket frem til pensjonsalder.

Helsestasjons- og skolehelsetjenesten

Regjeringen har i perioden 2014 til 2018 satset på helsestasjons- og skolehelsetjenesten, og Unio mener det er positivt at regjeringen har til hensikt å fortsette satsningen på en tverrfaglig tjeneste. Midlene har resultert i 900 nye stillinger til tjenesten, men det burde vært langt flere. Unio etterlyser derfor en evaluering av satsingen, samt en plan for hvordan den anbefalte tverrfaglige bemanningsnormen for helsestasjons- og skolehelsetjeneste som er under utarbeidelse, skal nås.

Det bør i denne forbindelsen også sikres midler til å utvikle et nasjonalt og profesjonsnøytralt kompetanseutviklingssenter med utgangspunkt i tjenestene og deres samfunnsoppdrag, og ikke med utgangspunkt i profesjon.

Habilitering og rehabilitering

Regjeringen lanserte i statsbudsjettet for 2017 en opptrappingsplan for habilitering og rehabilitering for perioden fra 2017 til 2019. I Helsedirektoratets egen midtveisevaluering av opptrappingsplanen fremkommer det at det verken har vært vekst eller tjenesteutvikling på rehabiliteringsområdet i kommunene i denne perioden. I Samdatarapport om rehabilitering fra 2018 fremkommer det videre at det er store geografiske forskjeller i rehabiliteringstilbudet. Unio mener at dette er svært bekymringsfullt, og krever derfor en ny og reell opptrappingsplan fra 2020, slik at befolkningen sikres gode habiliterings- og rehabiliteringstilbud, uavhengig av hvor i landet man bor.

Kompetanselovkravet

Det er behov for å videreutvikle tiltak slik at kommunene kan oppfylle kompetanselovkravet som ble innført i 2017, og som skal utvides med ergoterapeuter og psykologer fra 2020. I 2019 ble det bevilget 210 mill. kroner i tilskudd til psykologer i kommunene, 40 mill. kroner i tilskudd til jordmødre, men ikke noe i tilskudd til ergoterapeuter. Rundt 80 kommuner har ikke ergoterapeut i dag, og like mange kommuner har kun ergoterapeut i deltidsstilling.

Halvparten av norske kommuner har ikke ansatt jordmødre, til tross for at dette har vært et lovkrav siden 2017. Unio krever et felles tilskudd på 500 mill. kroner, slik at kommunene får midler til å bygge opp kompetansen i tråd med kompetansekravet i loven.

Spesialisthelsetjenesten

Unio mener at de økonomiske rammene for sykehusene ikke legger til rette for investeringer i kompetanse, nødvendig IKT-grunnmur, utstyr og bygg i den utstrekning som er nødvendig for å oppnå en effektiv og forsvarlig drift, reduserte ventetider og økt kvalitet i pasientbehandlingen. Unio forventer en vesentlig satsning på sykehus i årene fremover.

Det er stort behov for å investere mer i kompetanse også i sykehusene. Unio vil særlig peke på behovet for tilrettelagt kompetanseutvikling, oppdatering og mer oppgaveglidning for radiografer (herunder stråleterapeuter), sykepleiere, fysioterapeuter og ergoterapeuter. I dagens pressede situasjon, hvor det også innføres nye og ressurskrevende pakkeforløp, er omstilling til mer effektiv bruk av personellressurser gjennom mer oppgaveglidning svært vanskelig å få til. En strategisk tilnærming til oppgavedeling, med direkte utdanningsstøtte til de virksomheter som ønsker det, vil bidra til en mer effektiv tjenesteutvikling.

Unio mener dette potensialet må stimuleres, og foreslår 50 beskrivende radiografer innen skjelettundersøkelser og innen ultralyd for 2020-budsjettet. Dette er netto kostnadsberegnet til 2,5 mill. kroner. Unio understreker at tiltaket vil frigjøre betydelige ressurser og bidra til økt kapasitet innen medisinsk bildediagnostikk i Norge.

Innsatsstyrt finansiering (ISF)

I sykehus må det legges til rette for opplæring i hvordan man bruker takstsystemet, slik at det som rapporteres faktisk speiler den reelle aktiviteten i sykehuset. ISF-ordningen må videre omfatte alle relevante faggrupper og fagområder.

Når det gjelder rehabilitering, sier regelverket for 2019 at minst tre ulike typer helsepersonellgrupper, relevant for aktuell tilstand, skal være involvert i programmet. og det skal være et tverrfaglig samarbeid om rehabiliteringen. Regelverket må gjennomgå slik at rehabilitering belønnes. Unio minner om at definisjonen av rehabilitering ble endret i 2018, og at dette bør reflekteres i ISF-regelverket.

Livslang læring

Arbeidslivet er i rask endring, og det blir stadig viktigere at det etableres gode tilbud og muligheter for å tilegne seg ny kunnskap og ny kompetanse gjennom hele livet. Regjeringen har lansert en kompetansereform, Lære hele livet, og etablert en kompetansopolitisk strategi i samarbeid med arbeidslivets parter. I løpet av 2019 vil det nedsatte ekspertutvalget for etter- og videreutdanning legge fram sin utredning. Det er svært positivt at regjeringen på denne måten vektlegger behovet for en satsing på kompetanseheving og etter- og videreutdanning. Unio forventer at regjeringen følger opp med reell økonomisk satsing, slik at gode intensjoner kan omsettes til faktiske tiltak.

Ansatte i offentlig sektor leverer gode tjenester som er avgjørende for den samlede verdiskapingen i samfunnet. En kunnskapsbasert og omstillingsdyktig offentlig sektor er et

viktig konkurransefortrinn for norsk næringsliv, og sentral for privat sektors evne til omstilling og nyskaping. Fordi endringene skjer raskere enn før, vil det i større grad enn tidligere være nødvendig å fornye og øke kompetansen gjennom hele yrkeskarrieren.

Unio foreslår at det settes av 20 mill. kroner i 2020 til å videreutvikle og utvide bransjeprogrammet for kompetanseheving i kommunal helse- og omsorgstjeneste til også å omfatte ansatte med høyere utdanning.

Barnehagene

Unio har over tid ment at det viktigste virkemiddelet for å styrke kvaliteten i barnehagen er å lovfeste normer for bemanning, både den samlede bemanningen og andel ansatte med barnehagelærerkompetanse. Vi mener derfor at en styrking av barnehagelærernormen er den viktigste prioriteringen innenfor barnehagefeltet. Andelen barnehagelærere har gradvis blitt styrket, og i regjeringens politiske plattform blir det gitt uttrykk for at man over tid vil øke andelen barnehagelærere i barnehagene til 50 prosent. Unio mener at dette målet bør nås innenfor barnehageåret 2020–2021, og at det derfor må avsettes om lag 250 mill. kr (halvårseffekt) i budsjettet for 2020.

I regjeringsplattformen blir kompetanseheving i barnehagen trukket frem som et tiltak som skal videreføres. Til tross for en positiv utvikling de siste tre-fire årene er nivået fortsatt for lavt, og for liten andel har kommet barnehagelærerne til del. Unio mener at midler til etter- og videreutdanning for barnehagelærere ytterligere bør styrkes i budsjettet for 2020, blant annet for at flere barnehagelærere kan få utdanning på mastergradsnivå.

Grunnskole og videregående utdanning

Unio vil understreke at opplæringsloven gir elevene rett til tilpasset opplæring og tidlig innsats. Disse sentrale rettighetene kan kun oppnås med godt kvalifiserte lærere og en solid lærertetthet som muliggjør bedre og tettere oppfølging av den enkelte elev, både faglig og sosialt.

Unio er positive til at regjeringen har ambisjoner for å øke rekrutteringen til læreryrket. Sett både i lys av at for mange ansatte i undervisningsstillinger ikke fyller kompetansekravene og et tydelig framtidig lærerbehov, haster det med å intensivere innsatsen for økt rekruttering. Vi vil peke på følgende som de viktigste nasjonale tiltakene for å rekruttere og beholde flere lærere:

- å endre opptakskravene til grunnskolelærerutdanningene og lektorutdanningen til minimum 35 skolepoeng, samt minimum karakteren tre i matematikk og norsk
- lærerutdanningene må styrkes, spesielt grunnskolelærerutdanningene og yrkesfaglærerutdanningen
- å lovfeste og finansiere en nasjonal veiledningsordning for nyutdannede lærere
- å legge til rette for at lærerutdanningen tilbys i hele landet, for eksempel samlingsbaserte og nettstøttede studieprogram
- å rekruttere flere lærere fra skolen inn i lærerutdanningene, og gi dem kompetanseheving som gir grunnlag for opprykk til førstestillingskompetanse

- å reversere kompetansekravenes tilbakevirkende kraft
- en utvidelse av ordningen for stipender, og bedre informasjon om ordningen til rektorer og kommuner
- en utvidelse av ordningen med avskrivning av studielån.

Kvalifiserte lærere er avgjørende for kvaliteten i skolen. Skal vi lykkes med å rekruttere det antallet lærere som samfunnet har behov for, må nasjonale og lokale utdanningsmyndigheter, universiteter og høyskoler og lærerorganisasjonene samarbeide.

Finansiering av minstenorm for lærertetthet

Unio viser til at regjeringen har varslet at bevilgningen til minstenormen for lærertetthet skal innlemmes i rammetilskuddet til kommunene, og fordeles etter ordinære kriterier i inntektssystemet når ny kostnadsnøkkel foreligger, etter planen i 2020. Frem til innlemming i rammetilskuddet gis kompensasjonen til kommunesektoren for innføring av minstenormen som et øremerket tilskudd. Delkostnadsnøkkelen for grunnskole skal revideres for å ta høyde for de nye forskriftene om lærertetthet.

Unio mener at det er viktig at kommunene blir gjort i stand til å videreføre minstenormen også etter at de øremerkede midlene skal innlemmes i rammetilskuddet. Det er derfor av sentral betydning at midlene som blir innlemmet er på samme nivå som den samlede bevilgningen har vært i 2019, og at regjeringen sikrer at fordelingen av midlene ikke medfører u hensiktsmessige fordelings effekter. Vi vil anbefale at omfordeling av midler som skyldes overgangen fra øremerket tilskudd til overføring gjennom rammetilskuddet, innføres gradvis over en 5-årsperiode.

Veiledning av nyutdannede

I henhold til kvalitetsavtalen som er inngått mellom KS og Kunnskapsdepartementet, er det et mål at alle nytilsatte nyutdannede lærere i barnehage, grunnskole og videregående opplæring skal få tilbud om veiledning. Avtalen er en videreføring av intensjonsavtalen fra 2009, der partene ble enige om å arbeide for at kommuner og fylkeskommuner skulle innføre en veiledningsordning fra og med skoleåret 2010/11. Mange nyutdannede får fortsatt ingen veiledning. En evaluering fra 2016 viser at det ikke er gitt at nyutdannede får veiledning. Det er litt tilfeldig hvem som får veiledning, hvordan veiledningen gjennomføres, og hvilken kompetanse veiledere har.

Gode veiledningsordninger kan være utviklende for profesjonsfellesskapet, og bidra til en støttende og imøtekommende kultur for nyutdannede. Unio vil understreke at nasjonale og lokale myndigheter sammen har et overordnet ansvar for at alle nyutdannede lærere får en god start i yrket, og for at alle nyutdannede skal motta veiledning fra kvalifiserte veiledere. Det må avsettes tid til veiledningen, både for de som veileder og for de nyutdannede. I skolen innebærer dette redusert undervisningsplikt for nyutdannet lærer og veileder, i barnehagen at det tilrettelegges for veiledning innenfor ordinær arbeidstid.

Som en del av avtalen om statsbudsjettet for 2019, ble det avsatt 60 mill. kroner til veiledningsordningen. Midlene er øremerket og gir rom for at hver nyutdannet lærer vil kunne få dekket om lag halvannen times veiledning i uken. Selv om dette er en god start og gir et viktig insentiv til skoleeiere og lærerutdanningene om at dette er noe som må satses på, er ikke halvannen time veiledning tilstrekkelig for å dekke det samlede behovet for veiledning. Unio mener derfor at det bør utvikles en opptrappingsplan over flere år, og at det i budsjettet

for 2020 bør avsettes 100 mill. kroner til veiledningsordningen for nyutdannede lærere som del av en slik opptrappingsplan.

Høyere utdanning og forskning

ABE-reformen rammer universitets- og høyskolesektoren hardt. Unio mener at ABE-reformen må avsluttes, det vises til omtale foran.

Kompetanseheving

I 2019-budsjettet ble de såkalte SAKS-midlene kuttet betraktelig, og det er varslet at disse skal vris mot andre kvalitetshevende tiltak. Et viktig tiltak vil være å sette av midler til kompetanseutviklingsprogram for ansatte i UH-sektoren. Det vil være i tråd med ambisjoner i Kvalitetsmeldingen, behov for førstekompetanse og for EVU innen UH-pedagogikk. Et slikt tiltak er også i tråd med endringene i ansettelses- og opprykksforskriften som innebærer økte krav til formell undervisningskompetanse. Unio foreslår derfor at basisbevilgningene til UH-institusjonene styrkes med 300 mill. kroner til arbeidet med undervisningskvalitet, og for å utbygge kapasiteten på UH-pedagogiske tilbud til de vitenskapelig ansatte.

Omlagging til femårige grunnskolelærerutdanninger på mastergradsnivå i 2017 medfører høyere krav både for fagmiljø og studenter. Behovet for kompetanseløft i lærerutdanningene er stort. NOKUT krever at minimum halvparten av fagpersonalet som er tilknyttet masterdelen av grunnskolelærerutdanningene må ha førstekompetanse, dvs. være førstelektor, førsteamanuensis, dosent eller professor, og her vet vi at mange fagmiljøer vil få utfordringer.

Revidering av kategorisystemet

Unio mener at det er på tide med en helhetlig gjennomgang av studieprogrammernes reelle kostnader. Dette for å få bedre samsvar mellom tildeling og faktiske ressursbehov. En økning av basis gir institusjonene større handlingsrom for langsiktig satsning på sine prioriterte områder.

I tillegg finansieres studieprogram gjennom øremerkede midler basert på finansieringskategorier (A–F, der A er høyeste kategori). Unio erfarer at det i dag er lite samsvar mellom innplassering i kategori og ulike fags faktiske kostnader. Vi vil blant annet peke på at den nye barnehagelærerutdanningen er minst like tid- og ressurskrevende som grunnskolelærerutdanningen, og det er ingen grunn til at de to utdanningene skal forskjellsbehandles. Per i dag ligger grunnskolelærerutdanningen i kategori D og barnehagelærerutdanningen i kategori E.

Totalkostnadene ved en kategoriheving av barnehagelærerutdanning fra E til D vil være om lag 180 mill. kroner. Dette inkluderer økte satser for studieplasser, studiepoeng og kandidatproduksjon. Ved en trinnvis innføring over 3 år vil kostnadene første år være om lag 55 mill. kroner, andre år om lag 110 mill. kroner og 180 mill. kroner det tredje året.

Det er et tilsvarende behov for styrking og utvikling av kvalitet i profesjonsutdanningene innen helse- og sosialfag. Praksis er en viktig og stor del av mange profesjonsstudier. Ferdighetstrening og veiledning i praksis er kostnadskrevende, men av helt avgjørende

betydning for kvaliteten på utdanningene. Unio mener det bør foretas en revidering av hele kategorisystemet.

Utviklingsavtaler og forskningskvalitet

Fra og med 2019 skal alle universiteter og høyskoler ha utviklingsavtaler. Fra og med 2020 knyttes økonomiske insentiver til disse. Unio forutsetter at det skjer i nær dialog med sektoren, og mener økonomiske insentiver må finansieres med friske midler, ikke over institusjonenes grunnbevilgninger. Unio er generelt skeptisk til at en større andel av den samlede rammebevilgningen skal gjøres konkurransebasert. Det bidrar ikke til utvikling av kvalitet i bredden. Snarere gir mer konkurranseutsetting større usikkerhet og sannsynligvis mer midlertidighet. Vi foreslår derfor at det avsettes 150 mill. kroner til insitament i utviklingsavtalene.

Unio er også kritisk til at forskningsinsentivene er en ren resultatbasert omfordeling (RBO) mellom institusjonene innenfor en lukket ramme, fordi det medfører usikkerhet for institusjonene og svekker koplingen til oppnådde resultater. Vi foreslår at det avsettes 100 mill. kroner til styrking av RBO for forskningsresultater.

Styrk instituttenes basisbevilgninger

Instituttsektoren spiller en viktig rolle i det norske forskningssystemet. Sektoren er en nasjonal ressurs som spiller en viktig rolle for et arbeids- og næringsliv i omstilling. Flere evalueringer viser at denne rollen forutsetter at instituttene kan bygge kompetanse på nye områder, og at basisbevilgningene må være på nivå med fagmiljøer som sektoren samarbeider og konkurrerer med nasjonalt og internasjonalt (OECD 2017, NFR synteserapport 2018).

Unio foreslår derfor at det avsettes 100 mill. kroner til gradvis opptrapping av basisbevilgningene for forskningsinstituttene. Unio forventer at det etableres en forpliktende opptrappingsplan for basisbevilgningene til forskningsinstituttene i Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning.

Arkiv- og museumssektoren

ABM-sektoren har et samfunnsoppdrag som omfatter forskning, og det er et uttalt mål at det skal forskes mer i sektoren (jfr. Museumsmeldingen og Arkivmeldingen). Det er nødvendig å tydeliggjøre ansvaret for forskning i sektoren, samt etablere en mer planmessig tilnærming til hvordan forskningen kan videreutvikles og tydelig bidra til samfunnsutviklingen. Unio foreslår at det avsettes 50 mill. kroner til opprettelse av program i regi av Forskningsrådet, der museene kan søke om støtte til forskningsprosjekter.

Studentvelferd

Forslaget om å endre konverteringsordningen for studielån, som innebærer at 15 prosent av studielånet først gjøres til stipend ved avlagt grad, vil gjøre at studenter som bytter studium underveis vil få høyere studiegjeld. Studenter som gjør omvalg eller bytter studium bør ikke straffes økonomisk.

Norge er ikke tjent med at studenter låses til et potensielt feilvalg av studium. Unio mener at all utdanning har verdi, og ser det som positivt at studenter utvider sitt kunnskaps- og kompetansefelt ved å ta tilleggsfag.

Unio er også bekymret for hva dette vil gjøre for rekrutteringen til sentrale profesjonsutdanninger. Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet har gjort en undersøkelse som viste at over en av tre lærerstudenter (ikke medregnet PPU) har studert noe før de begynte på lærerutdanningen. Konverteringsordningen må derfor reverseres. I 2019-budsjettet er halvårseffekten av innstramningen anslått å spare 250 mill. kroner.

Politi

Målsettingen om 2 politi per 1000 innbygger innen 2020 krever en økt bevilgning på 500 mill. kroner. Videre trengs et løft for å sikre etterforskningskapasiteten.

Bemannings situasjonen i politiet er svært bekymringsfull. Kapasiteten til lokal beredskap må styrkes. Politidistriktene har ikke økonomi til å bemanne i tråd med nærpolitireformens intensjoner. Politistudenter uteksamineres til arbeidsledighet.

Tall fra fjerde kvartal 2018 viser at 2669 studenter har bestått eksamen ved Politihøgskolen de fire siste kullene. Av disse har 1697 fast stilling, 625 er i midlertidige stillinger og 347 er uten stilling i politiet. Hele 34,3 prosent av 2018-kullet er uten jobb i politiet, og kun 28,6 prosent har fast stilling.

Det høye antallet midlertidige politistillinger er et resultat av en meget stram budsjett situasjon. Vi frykter at flere i midlertidige stillinger kan risikere å miste sine jobber i 2019. Tar vi også med i beregningen at flere politidistrikt rapporterte om et merforbruk i 2018, et merforbruk distriktene tar med seg inn i budsjettåret 2019, vil det være nødvendig å styrke budsjettet med 500 millioner kroner i 2020 for å sikre målsettingen om 2 politi per 1000 innbyggere i 2020.

Mangelen på etterforskningskapasitet svekker rettssikkerheten og folks trygghet. Etterforskningsløftet er en kvalitetsreform i nærpolitireformen. Her gjenstår det mye for å sikre kontinuerlig utvikling av medarbeiderne. Det er behov for tiltak knyttet til karrieresystem og lønn. Lykkes vi ikke med dette, klarer vi ikke å rekruttere og beholde etterforskere, og kvaliteten og effektiviteten blir for lav. Fortsatt lav status og høy turnover på etterforskningsområdet vil motvirke effekten av de andre kvalitetstiltakene.

Å tette lønns gapet mellom etterforskere og politibetjenter som jobber operativt vil innebære økte lønnsutgifter på 200 mill. kroner.

Den norske kirke

Det er viktig at tilskuddet til Den norske kirke i 2020 minst opprettholdes på 2019-nivå, justert for lønns- og prisvekst. En landsdekkende preste tjeneste er nødvendig for å opprettholde en landsdekkende folkekirke.

Det er store rekrutteringsutfordringer til presteyrket, da 1/3 av prestene er over 60 år. Det bør derfor være rom i tildelingen som gjør det mulig å styrke rekrutteringsarbeidet til preste-tjenesten, både overfor studenter, prester i annen tjeneste og prester som nærmer seg slutten av preste-tjenesten. Unio foreslår at rekrutteringsarbeidet styrkes med 15 mill. kroner i 2020. Styrking av preste-tjenesten er nødvendig for å opprettholde forsvarlig dekning i en landsdekkende folkekirke, og et forsvarlig arbeidsmiljø.

Det er også behov for økt tilskudd til pensjonsutgifter, bl.a. som følge av forpliktelser fra den tid prestene var statsansatte. Dette er anslått til 68 mill. kroner. Den norske kirke har en egenkapital som kun er 5 prosent av årlig budsjetttramme, og er derfor sårbar økonomisk. Egenkapitalen bør derfor styrkes med 40 mill. kroner.

Unio har 360.000 medlemmer: lærere, lektorer, førskolelærere, sykepleiere, forskere, politi, prester, fysioterapeuter, ergoterapeuter, diakoner, skatterevisorer, konsulenter, ledere, radiografer, maskinister og bibliotekarer

Unio vil sikre og videreutvikle velferdsstaten og samfunnets fellesverdier : sikre full sysselsetting : øke forskningen : kjempe mot offentlig fattigdom og privatisering av sentrale offentlige tjenester : øke verdsettingen av utdanningsgrupper i offentlig sektor : sikre gode trygde- og pensjonsordninger

Unio

UTDANNINGS
FORBUNDET

**FORSKER
FORBUNDET**

POLITIETS
FELLESFORBUND

 Presteforeningen

ergoterapeutene

 **AKADEMIKER
FORBUNDET**

 Det Norske Diakonforbund
The Norwegian Association of Deacons

 **Skatterevisorenes
Forening**

